

כל ההתחלות חשובות

יעקב היה טיפוס שליימזל. אדם "חסר מזל" שכל מקום שדרך בו, לא צמח. פעם ניסה לעסוק בנדל"ן ולהקים חברת בניה, אך בדיוק הממשלה הכפילה את מס הרכישה והוא נותר ללא קונים. פעם אחרת ניסה לסחור במטבעות זרים וקנה לירה טורקית, אך אז המשק שם נקלע למשבר והמטבע צנח... כך חלפו השנים כשהוא מסתובב עם חלומות גדולים וכיסים ריקים.

בראש השנה בצהריים נכנס הגבאי לבית הכנסת וראה את יעקב ישן על הספסל. הוא העיר אותו בהיסטריה: "יעקב קום, לא ישנים בראש השנה. מי שישיש היום, המזל שלו ישן חלילה כל השנה".

"שיישן, שיישן, מזל כמו שלי עדיף שיישן"...

היהדות מעריצה את ההתחלות. כל ההתחלות הן חשובות בצורה מיוחדת: היום הראשון בשנה הוא "ראש השנה" ומשליך באופן משמעותי על גורל השנה הבאה. היום הראשון בחודש הוא "ראש חודש" עם תפילה חגיגית. וגם הרגע הראשון שפותחים את העיניים בבוקר, זוכה ליחס מועדף עם תפילה "מודה אני לפניך".

1. אגרות הרי"צ ח"י/תכה: עיקר עבודת ראש השנה הוא בקבלת עול מלכות שמים. ולכן עבודת היום היא ... באמירת תהלים כל הזמן, למעט בשינה בשני לילות אלו ככל האפשר, ולהיזהר בדברים בטלים עד הקצה האחרון, גם משיחות איזה שיהיו, כמו עבד אשר אין לו זמן לשבות ממלאכת אדונו.

אמנם מבט מדוקדק יותר מעלה, שאין זה רק במישור הזמן אלא בכל המישורים: **דומם:** אישה שאופה חלה ריחנית לכבוד שבת, מפרישה את החלק הראשון מהעיסה לה'. **צומח:** חקלאי שזוכה לראות פירות משבעת המינים על העץ, מוריד את פירות הביכורים שצמחו ראשונים ומעלה אותם לירושלים. **חי:** בכור הבהמה הטהורה הוא קדוש ובזמן המקדש היו נותנים אותו לכהן.

וכך בעולמו של **המדבר:** התורה מעניקה יחס מיוחד לבכור האדם והתכנית האלוקית המקורית היתה, שהבכורות יהיו אלו שיעבדו בבית המקדש וינהלו את בית ה' (רק שהפסידו זאת לטובת הכוהנים בגלל חטא העגל). גם כיום, הבכורים הם קדושים מרחם ושייכים לכהן. ומה שמדהים יותר מכל: על פי מצות התורה, הבכור יורש פי שניים מירושת אביו.

דומם: ראשית עריסותיכם חלה תרימו תרומה לה' (במדבר טו, כ).

צומח: ולקחת מראשית כל פרי האדמה ... ושמת בטנא והלכת אל המקום אשר יבחר ה' (דברים כו).

חי: והעברת כל פטר רחם לה' וכל פטר שגר בהמה אשר יהיה לך הזכרים לה' (שמות יג, יב).

מדבר: היתה העבודה [בבית המקדש] בבכורות, וכשחטאו בעגל נפסלו (רשי במדבר ג, יב); **קדש לי** כל בכור פטר כל רחם בבני ישראל (שמות יג, ב); **כי את הבכור בן השנואה יכיר לתת לו פי שנים בכל אשר ימצא לו, כי הוא ראשית אנו לו משפט הבכרה** (דברים כא, יז).

והשאלה מתבקשת: מהו סוד חביבותה של ההתחלה? ואולי זה אומר שהתוצרת הראשונה היא הכי משובחת? שמא זה מחייב שהילד הגדול בבית הוא הילד המוצלח במשפחה?²

¹ הדרשנים אומרים שאצל יעקב אבינו כתוב: "ויקץ יעקב משנתו ויאמר", הוא קם ואמר. ואילו אצל פרעה כתוב "ויקץ משנתו ויחלום שנית". הוא קם, הסתובב חזרה והמשיך לחלום...

² בכל הנוגע לבכור **אדם ובהמה**, הביאור שזה זכר למכת בכורות. ככתוב: "והיה כי ישאלך בנך ... מה זאת ואמרת אליו ... ויהרג ה' כל בכור בארץ מצרים מבכור אדם ועד בכור בהמה **על כן** אני זבח לה' כל פטר רחם וגו'". אמנם עדיין אין זה מתרץ את חביבות שאר ההתחלות כביכורים, ראשית חלה וכו'.

א. עם ישראל עמד על שפת הארץ המובטחת ומשה העביר להם את המצוות האחרונות בתורה. אחת היפות והחגיגיות ביניהן היא מצות "הביכורים".

יהודי בארץ ישראל, שנטע עץ משבעת המינים (כמו תאנים, תמרים, ענבים), ממתין לצמיחת הפירות על העץ, וכאשר יוצאים הפירות הראשונים, הוא לא ממחר לקטוף אותם ולהביא הביתה, אלא קושר עליהם סרט ומסמן אותם. כאשר הפירות מבשילים, הוא קוטף אותם ומניחם בכלי יקר ויפה. אחר כך הולך ל"איזור כינוס" שבו התכנסו כל בעלי הפירות ומשם היו עולים יחד בקבוצה גדולה לירושלים.

בראש השיירה החגיגית, היה צועד שור מקושט בקרני זהב, לפניו הולכים מנגנים בחליל וכולם צועדים לירושלים בשירה ובשמחה. בכניסתם העירה, היו הכוהנים יוצאים לקראתם ומובילים אותם בכבוד גדול להר הבית. שם מוסרים את הכלי עם הפירות לכהן, והבעלים אומר פרשה מיוחדת בשם "מקרא ביכורים", שבה מודה לה' על כל החסדים שהביאוהו עד הלום.

2. רמב"ם הלכות ביכורים: כיצד מפרישין הבכורים? יורד אדם לתוך שדהו ורואה תאנה שבכרה, אשכול ענבים שבכרו ... קושרן בגמי ואומר: הרי אלו בכורים ... כל העיירות שבמעמד מתכנסות לעירו של מעמד ... והשור הולך לפניהם וקרניו מצופין זהב ועטרה של זית בראשו ... והחליל מכה לפניהם, עד שהם מגיעין קרוב לירושלים ... נוטל כל אחד סלו על כתיפו ואומר הללויה הללו אל בקדשו ...

מה עומד מאחורי ההליך הארוך הזה? מסבירים המפרשים כך: התורה לוחמת כאן כנגד השכחה. אדם בטבעו נוטה לשכוח את אלו שעזרו לו להגיע עד הלום³. אחרי הכל, הוא חרש, הוא זרע, הוא קם כל יום בחמש בבוקר וניכש את הקוצים והוא זה שיחל לטיפת גשם שתדד מהשמים. לכן כאשר זוכה לברך על המוגמר ולראות פירות ראשונים, הוא מתמלא בתחושת כחי ועוצם ידי עשו לי את החיל הזה - ועלול לשכוח את השותף הסמוי שיש לו בשמים אשר סייע לו להגיע עד הלום.

העלאת הפירות הראשונים לירושלים היא אפוא התזכורת, איך ובזכות מה זכה להגיע עד הלום.

עקדת יצחק צט: עיקר קבלת האלוקות הוא ... במה שיכיר האדם שממנו באות כל הטובות וכוח ועצם ידו לא עשו לו את כל החיל... ולפי שכבר יישכח מפי זרעך זרעך את כל מעשה ה' הגדול אשר הביאך עד שמה, על כן עליך לעשות מעשה ולהביא דברים המזכירים כי לה' הארץ ומלאה.

בנוסף לעצם הבאת הביכורים, המביא היה אומר פרשת "מקרא ביכורים", שהיא פרשת הודאה מיוחדת על שני אירועים דרמטיים בתולדות ישראל, שבהם ה' הציל אותנו מיד אויבינו באופן ניסי.

3. פרשת מקרא בכורים: וענית ואמרת לפני ה' אלקיך: ארמי אובד אבי, וירד מצרימה ויגר שם במת מעט ... ויוציאנו ה' ממצרים ביד חזקה ובזרוע נטויה ובאותות ובמופתים.

האירוע הראשון הוא "ארמי אובד אבי", שבו לבן רדף אחרי יעקב ודרש ממנו את הנשים והילדים. האירוע השני הוא סיפור השעבוד הנורא במצרים שממנו יצאנו ביד חזקה ובזרוע נטויה.

כאן מעוררים המפרשים שאלה מעניינת: מדוע בחרו מכל הצרות להזכיר דווקא את האירועים הללו?

אדרבה: אם ניזכר במסכת הצרות שעברו על יעקב אבינו, הוא עבר צרות גדולות יותר מהצרה של לבן. למשל, הרדיפה של עשו אחיו אחריו, שרצה להרוג אותו ממש ולא רק לקחת ממנו את הנשים והילדים? כך אם ניזכר בצרות של כלל ישראל, הרי היו במהלך ההיסטוריה ניסים נוספים שאינם נופלים בעוצמתם מיציאת מצרים. כמו החיים המופלאים במדבר, שבהם חיו יום-יום עם לחם מהשמים ומים מבארה של מרים?

³ למה אנו כפויי טובה: הבאנו בעבר כי המילה "הודאה" בעברית היא בעלת משמעות כפולה: "הודאה" בתור הכרת הטוב ו"הודאה" של הכנעה כמו "מודים חכמים לרבי מאיר". ולמען האמת, כל תודה של הכרת הטוב היא גם הודאה והכנעה בכך שנזקקנו לאדם אחר ונהנינו ממנו – ואף אדם לא אוהב להרגיש חייב למישהו אחר!.

מה אפוא הסיבה, שהתורה בחרה למנות דווקא את שני הארועים הללו – צרת לבן ויציאת מצרים? אומר הרבי רעיון נפלא: כאשר אדם מודה על משהו, קל לו יותר להתחבר אליו מהמקום שבו **נמצא כעת**. אדם חש התרגשות מיוחדת כאשר הוא משווה את מצבו הנוכחי למצבים **דומים** בהם היה בעבר – אלא שאז מצבו היה גרוע יותר.

ואכן פעמיים בהיסטוריה היה עם ישראל במצב דומה למצבם הנוכחי, שבו ישבו לאורך זמן במקום מסוים – ובכל זאת לא זכו לחיי רוגע ושלווה, לטעת עצים ולראות פירות ביכורים. פעם היה זה בעת מגורי יעקב אצל לבן, ששהה שם עשרים שנה ארוכות ובכל זאת לא זכה לרוגע ושקט. ופעם שניה בעת החיים במצרים, שבהן שהו עשרות שנים בארץ גושן ולא זכו לחירות ועצמאות.

ואילו עכשיו, החקלאי חי בארץ לאורך זמן וכן זוכה לאכול ביכורים. לכן מזכיר לעצמו את המקרים שבהם היה קרוב למצב הזה ולא זכה למה שזוכה כעת – ובמילא ההודאה שלו היא אמיתית ולבבית.

לקו"ש ח"י"ד/96: כיון שתכלית הביכורים היא הודיה לה' על חסדו שנתן לנו את הארץ הזאת [ובאופן של] ישיבה בקביעות ולאכול מפריה ולשבוע מטובה, לכן בכדי להדגיש גודל החסד הזה, מזכיר ארועים דוגמתם – חסדי המקום שנעשו לאבותנו בעת היותם במקום קבוע אך לא זכו שם להשיג טוב, ואדרבה עמדו עליהם לכלותם. וזהו שמזכיר דווקא את חסדי ה' בארם ובמצרים, כי בשני המקומות הללו ישבו אבותנו באופן קבוע ועמדו שם בפני סכנת אבדן ורק חסדי המקום הצילו אותם.

כעת, אנו חוזרים אל הנקודה שבה פתחנו ושואלים: למה התורה דורשת להודות לה' דווקא עם הפירות **הראשונים** שצמחו על העץ? מהי המשמעות העמוקה והמיוחדת של ההתחלה?

ב. לפני שניגשים לענין עצמו, מעניין להעיר שאלה נוספת שנידונה בספרי המפרשים:

אף שהתורה דורשת לתת לה' את הפירות **הראשונים**, בכל זאת, למעשה הם לא נתנו לה' את הפירות הראשונים ממש. כיון שמצות הביכורים חלה לראשונה רק אחרי "ירושה וישיבה". כלומר, אחרי סיום הליך כיבוש וחלוקת הארץ, שנמשך 14 שנים ארוכות (רש"י בפתח הפרשה).

כך שנוצר מצב מעניין, שבו האנשים שנחלו ראשונים את הארץ, גידלו פירות במשך שנים ולא הביאו מהם את מתנת הביכורים. אלא רק אחרי 14 שנים החלו לעשות זאת. והשאלה נשאלת, למה המצוה חלה רק אחרי ירושה וישיבה? מדוע המתישבים הראשונים היו פטורים ממצות ההודאה לאלוקים?

הכלי יקר (בפתח הפרשה) עונה תירוץ פשוט: במהלך שנות החלוקה של הארץ, עם ישראל לא היה זקוק להביא ביכורים **כתזכורת על הניסים**, הרי הוא ראה אותם בעיניים יום-יום. עוד יישוב נכבש ועוד נחלה עברה לידיים יהודיות והנסים דיברו בעד עצמם. החשש לשכחה נוצר אחרי **שנגמרו הניסים** ואנשים נכנסו למסגרת של חיי טבע – ובמילא נדרשו להוסיף את מצות הביכורים כתזכורת.

הרבי דן בשאלה הזו, ועונה תירוץ אחר, מלא אהבת ישראל (לקו"ש ח"ט/155): במשך השנים שהעם נלחם על הארץ, היתה דאגה כללית בארץ. היו יהודים שעוד נלחמו על אדמתם ונאבקו כדי להשיג את שלהם – ויהודי אינו מסוגל לשמוח כל זמן שיהודי אחר סובל. גם אם הוא כבר הגיע לאדמתו, נטע עצים וראה פירות ביכורים – הוא אינו מסוגל לשמוח עם שלו כל זמן שאחרים עוד נאבקים.

די לחזור אחורה כמה חדשים ולהזכר בימים של רעידת האדמה בתאילנד. כל מהדורת חדשות בארץ התחילה עם מבין "מנותקי הקשר" שעדיין לא הרימו טלפון להורים בארץ. עיתונאים ציינו כי באף מדינה בעולם אין היסטוריה כזאת סביב הנעדרים, זולת בארץ ישראל. זו התכונה היהודית המוכרת של הערבות ההדדית, שאינה מוצאת שקט מבעיות של יהודים אחרים.

לכן במשך כל שנות הכיבוש, הם לא הצטוו במצות ההודאה של הביכורים. רק אחרי שהושלמו את הכיבוש והחלוקה והנחת השלווה שררה בארץ - חלה עליהם מיד מצות הביכורים.

וכאן אנו שבים ושואלים על עצם המצוה: למה ה' דורש כמתנה דווקא את הפירות **הראשונים**? מה היה קורה אילו החקלאי היה מביא את הפירות רק אחרי חודשיים מתחילת הקטיף?

ג. יהיה מי שיטען כי הדבר הראשון שנוצר הוא התוצרת **הכי משובחת**, ולכן מתאים ביותר לכבד בו את ה', ככתוב: "כל חלק לה".

אכן, מחקרים פסיכולוגיים רבים מנסים לברר **מיהו הילד המוצלח במשפחה**. ישנם הטוענים כי הילד הגדול הוא המוצלח בבית, משום שהוא מקבל תשומת לב מירבית מההורים⁴. מנגד, יש הטוענים שדווקא הילדים האמצעיים הם הכי מוצלחים, משום שהם צריכים להילחם על מקומם בבית ואינם מקבלים יחס מפנק כמו הילד הגדול או הצעיר⁵.

כך או כך, ברור שזה לא העניין כאן. לא נראה שהתורה סבורה שהבכור הוא הילד המוצלח בבית, שכן רשימת הבכורים בתנ"ך היא **מאוד מאכזבת**, ואדרבה, ניתן לקבוע כי לעולם הבכור בתנ"ך הוא **אינו הילד המוצלח** במשפחה ודווקא הילד **השני** הוא זה שניחן בגדלות רוחנית ומוסרית.

הבכור הראשון בהיסטוריה הוא קין, שלא התברר כהצלחה גדולה... הילדים שנולדו ראשונים אצל האבות הם ישמעאל ועשו, ואפילו אצל יעקב אבינו (להבדיל), הבן הראשון הוא ראובן, שיעקב מבקר אותו ומעדיף על פניו את יהודה ויוסף. גם 'שבעת הרועים' של עם ישראל - חוץ מאברהם אבינו - אינם בכורים. יצחק אינו בכור, גם לא יעקב, לא יוסף, לא משה, אהרן או דוד המלך⁶.

מעניין להוסיף תובנה דומה לגבי בהמות, כי נראה שהגמרא סבורה שדווקא היוצאת **שלישית** מהרחם היא הבשלה והמשובחת ביותר. שתי ראיות לכך: 1. בפסחים סח מספרת הגמרא על רבי יוסי, שהיה עורך סעודה חגיגית לכבוד חג השבועות, שכן "אי לא האי יומא" וכו'. ובקשתו היתה להכין לו "עגלא תלתא" - ורש"י מפרש עגל שנולד שלישי לאמו שהוא המשובח ביותר. 2. בסנהדרין סה מסופר על רבי חנינא ורבי אושעיא שבראו עגל בכוח הקבלה המעשית של ספר יצירה, והגמרא מדגישה שהיה זה "עגלא תילתא" ורש"י מבאר כי הוא היה טעים ומשובח כמו ה"שלישי לבטן".

אם כן ברור, שסוד חביבותו של הבכור, אינו נעוץ בהיותו התוצר המשובח ביותר. מהו אפוא סוד חביבותם של הבכורות וההתחלות בכלל?

ד. בפשטות, חביבות הראשון נעוצה מכך, שהוא הדבר **החביב ביותר** אצל היוצר שעשה אותו. יש קשר סמוי ועמוק בין היוצר ובין הפעם הראשונה שבה פרץ את המחסומים ויצר דבר חדש.

כל אחד מכיר את המושג "מופע בכורה". יוצר או אמן מוכשר, אינו שוכח לעולם את 'מופע הבכורה' שלו. גם הורים אינם שוכחים לעולם את הלידה הראשונה, שבה הפכו מסתם אנשים ל"אבא ואמא". תמיד כשהם מביטים על הבכור, הם שים בו את אותה גאווה סמויה של הפעם הראשונה.

4. תוספת ברכה [רבי ברוך אפשטיין, בעל התורה תמימה] דברים כא, יז: עפ"י מסתרי טבע האדם, נוטה האב לבכור ביתרון אהבה על נטיתו לשאר בניו, ויתכן הטעם בזה מפני שהוא "כוחו וראשית

⁴ <http://www.mako.co.il/home-family-relationship/family/Article-c7db8f5313e2a41006.htm>

⁵ <http://www.mako.co.il/home-family-relationship/family/Article-5d167b832069431006.htm>

⁶ אפשר לומר שזו אפילו **תופעה מכוונת** וענין של **דווקא** בתורה - לבחור תמיד במי **שאינו בכור**. ואכן יש כותבים (כלי יקר בראשית מח, טז, ובאריכות ב'הגות בפרשיות התורה' תולדות וכי תצא) שהתורה רוצה להראות שמעלות **רוחניות** אינן נקנות בתורשה אלא ביגיעה. מעלת הבכור היא רק בעינינו ממוניים כמו קבלת פי שניים בירושה, אבל לא בעינינו של הנהגה רוחנית.

בכך מבארים מה שיעקב נאבק לקחת מעשיו את הבכורה, וכן מנשל את ראובן מחלק מזכויותיו, וכן מקדים את אפרים למנשה, כדי להראות שמעלת הבכור אינה בעינינו רוחניים (ראו רש"י בראשית כה, לא-לב וספורנו דברים כא, יז) וזה תלוי ביגיעה.

אונו" כמו ששיבח יעקב לראובן, או שהוא, הילד הראשון, מולידו בתואר "אב" ... ומפני כל זה לא יפלא המנהג הקדום להוריש להבכור פי שנים כי היו מוצאים בזה רגשי חיבה יתירה.

יש לציין כי הקשר העמוק אל הדבר שקרה "בפעם הראשונה", גולש אל כל תחומי החיים: חז"ל מדברים על הקשר העמוק בין איש לאישה ראשונה (סנהדרין כב): "אין אדם מוצא קורת רוח אלא באשתו ראשונה ... לכל יש תמורה חוץ מאשת נעורים". וכך מצידה של האשה: "אישה איננה כורתת ברית אלא למי שעשאה כלי, שנאמר (ישעיהו נד,ה): 'כי בועליך – עושייך'".

וכשם שהוא בנוגע לבכור האדם, כך החקלאי חש התרגשות עצומה וחביבות מיוחדת כלפי הפרי הראשון הצומח בגינתו, לאחר כל חדשי היגיעה של החרישה והזריעה. כפי שמתאר הנביא ישעיהו:

ישעיהו כח,ד: כבכורה בטרם קיץ, אשר הרואה יראה אותה בעודה בכפו יבלענה.

בכך מובן מה שה' מבקש לתת לו דווקא את הפרי הראשון, כי בזה מבטא החקלאי את גודל הודאתו לה'. הוא אינו נותן את הפרי השלישי או הרביעי אחרי שסיים לקחת לעצמו, אלא "כל חלב לה". הוא תורם את החלק החביב עליו ביותר ומבטא את עומק הודאתו על כל הסייעתא דשמיא לה זכה.

ספר החינוך מצוה ט: רצה השם לזכותינו לעשות מצוה בראשית פרינו, למען דעת כי הכל שלו ואין לו לאדם דבר בעולם רק מה שיחלק לו השם בחסדיו, ויבין זה בראותו כי אחר שיגיע האדם כמה יגיעות וטרח כמה טרחים בעולמו והגיע לזמן שעשה פרי וחביב עליו ראשית פרינו כבבת עינו, מיד נותנו לקב"ה ומתרוקן רשותו ממנו ומכניסו לרשות בוראו.

עד כאן ההסבר הפשוט, אמנם אפשר לבאר את הדברים בעומק יותר ובצורה שיש לה משמעות רבה לחיי היום יום של כל אחד.

נפתח עם סיפור חמוד: ראש השנה בבוקר בבית חב"ד בנגקוק. הרב נחמיה וילהלם ישב עם כמה מטיילים ולמד עימם חסידות ולפתע חש נגיעה קלה בכתפו. עמד שם צעיר ישראלי וביקש לשוחח איתו ביחידות. הבחור סיפר שעוד שעה יש לו טיסה לקטמנדו, אך הוא הבטיח לאימו לשמוע תקיעת שופר בחג, אי לכך הוא מבקש מהרב לתקוע עבורו בזריזות ואח"כ ירוץ לטיסה.

הרב התלבט: מצד אחד, הבחור עומד לחלל את החג, אך מצד שני, הוא רוצה לשמוע שופר ומה יועיל לדחות אותו? הרב ענה כך: אני אתקע כעת בשופר משום שאתה אדם בוגר ואין מתפקידי לבדוק מה תעשה אח"כ. אולם בכל זאת אני רוצה לבקש ממך משהו: היום הוא היום הראשון של השנה וכמו שמתחילים את השנה, ככה היא ממשיכה הלאה. אנא הישאר איתנו בחג ותפתח את השנה ברגל ימין ובעזה"ש אחרי החג, אסייע לך למצוא טיסה חילופית לנפאל. הבחור חשב רגע ואח"כ חזר ואמר שהוא התרשם מדברי הרב והחליט להישאר איתם בחג.

הרב שכח מהסיפור שנבלע בתוך המולת החגים בבית חב"ד, אבל אחרי חודש, קיבל מהצעיר מכתב. רציתי שתדע כי כבר 4 שבתות, אינני מחלל את השבת. כל שבת אני רוצה לעשות מעשי חול, אך אז אני חושב לעצמי, התחלתי את השנה ברגל ימין, חבל לקלקל"...

על פי המובא בקבלה (וגם בספרי נגלה), ההתחלה קובעת את ההמשך. ההתחלה היא כעין גרעין שממנו צומח כל ההמשך. ולכן כל כך חשוב להתחיל טוב ולתת לה' את הראשון, כיון שהדבר משפיע על התחושה של ההורים או החקלאי בכל הימים הבאים.

יסוד הדברים נמצא בביאור האריז"ל לכך שמצוה לכבד את האח הגדול. מבאר האריז"ל כי האח הגדול הוא כעין ממוצע בין ההורים והילדים ומעביר להם את רוח האב. [נדמה שזו שאיפה מוכרת אצל הורים, להצליח במיוחד בחינוך הבן הגדול, מתוך תחושה שהוא משמש מודל לחיקוי עבור כולם].

5. לקוטי תורה להאריז"ל תחילת פרשת וירא: דע לך סוד נפלא כי אין לך שום ولد בעולם, שאינו לוקח מאותה הרוח קדמאה [של האב] איזה מעט ... והבן הראשון לוקח ... מעט מההוא רוח דשדי בגויה ואחריו בן הב' לוקח ממנו [מהגדול] וכן עד תשלום כל הבנים.

כך בדיוק מבאר הרבי בארוכה לגבי סוד החשיבות של כל רגע ורגע בראש השנה:

תורת מנחם תשי/221: מבואר בכ"מ בדא"ח הטעם שנקרא ראש השנה ולא תחילת השנה, כי יום זה הוא כעין ראש לגבי שאר ימות השנה - כמו הראש לגבי הגוף והאברים. וכמו שהראש חיות כל האברים תלויה בו ומן הראש נמשך חיות לכל אבר פרטי - כך ראש השנה כולל בתוכו חיות כל ימי השנה ואח"כ מתחלק בגילוי לימים פרטיים. ויש לומר שזהו אחד מטעמי האזהרה לייקר ביותר את הזמן בראש השנה, כי השעות והרגעים הללו הם כלליים ביותר... וכמו בראש ואברי הגוף, אימתי יהיה האדם בריא, כאשר החיות בראש יהיה בשלימותו... כך הוא עבודת ימי ראש השנה.

[להוסיף שבזה מבוארות כמה קושיות בנגלה: הר"י ענגל בגליוני הש"ס שבת כא,ב מבאר מה שהוצרכו בחנוכה לנס הגדול שמצאו פך שמן טהור, בעוד שטומאה הותרה בציבור? אלא "דכיון שהיה אז חנוכת הבית וחנוכה היא התחלה וראש לכל הבאים אחריו, הוצרך שיהיה בטהרה גמורה". ומביא לזה עוד ראיות מרש"י זבחים ט,ב ד"ה עיקר חטאת, שהתורה קוראת לחטאת שהוקרבה ראשונה בשם "עיקר חטאת", משום שהקרבת הראשון הוא "עיקר ושורש לכל הבא אחריו". ועוד מבואר בבעלי התוספות פרשת שמיני על הפסוק בקרובי אקדש, דכהן הדיוט ביום שנמשח לעבודה, אסור בטומאת קרובים ככהן גדול! דכיון דהוא חינוכו והתחלתו, צריך שיהיה בטהרה לגמרי].

ה. הרעיון הזה נושא גם משמעות מעשית: הבעש"ט - שהשבוע חל יום הולדתו - מסביר כי למעשה, כל יום בחיים מתחיל עם רגעי בכורה. הרגעים הראשונים בכל בוקר הם רגעי בכורה אשר משפיעים על כל היום. ולכן כ"כ חשוב שלפחות הדקות והשעות שלפני התפילה - יהיו בקדושה ובטהרה⁷.

כתר שם טוב סימן ריב: ענין איסור שאלת שלום קודם התפלה (שו"ע סימן פט), כי האדם בקומו משנתו, שהוא נעשה בריה חדשה, אם ידבר תחלת דבריו דברי הרשות וכל שכן דברים אשר אינם כן, הרי אפילו אם יתפלל ויעסוק בתורה אחר כך, הכל מסתעף ונמשך אחר הדיבור הראשון... ולכן יזהר האדם שיקדש ויטהר דבורו הראשון בקומו ויזכר מחשבתו הראשונה שתהיה דבוקה בקדושה, כדי שימשיך עליו כל שאר הדברים שאחר כך והתפלה תהיה מתוך שמחה של מצוה.

יצוין כי השבוע מתחילים בעולם את שנת הלימודים החדשה, ולהעיר לחביבותא דמילתא כי הרבי מקשר את היסוד הנ"ל על חשיבות ההתחלה, בנוגע לחובת חינוך הילדים בחינוך כשר במיוחד בשנותיהם הראשונות (לקו"ש ח"ב 573-571), כיון שהשנים הראשונות קובעות את מהלך החיים והערכים שהילד קולט בגיל הזה, משפיעים על כל מהלך חייו.

ולכן מובא בשולחן ערוך (ריש הלכות תלמוד תורה) שמיד כשהילד מתחיל לדעת לדבר, מלמדים אותו "תורה צוה", וכך תחילת דיבורו הוא מתוך אותיות קדושות. (וראו גם בהתוועדויות מב ג/1456 ש"אחר" היה גדול מבני דורו, בגלל שלמד תורה בילדותו).

לסיים: אחרי שנגמרה מלחמת העולם השנייה, עברו פעילים מסורים [בראשות הרב יצחק אייזיק הלוי הרצוג] בין המנזרים והכנסיות באירופה כדי לאסוף ילדים יהודים שהושארו שם בזמן המלחמה. אולם בחלק מהכנסיות, סירבו המנהלים לשתף עימם פעולה וטענו כי הם אינם יודעים מי ילד יהודי ומי לא. היו כמרים שהציעו בנדיבות מעושה כי הם מוכנים להציג את בפני הפעילים את הילדים והם מוזמנים לזהות מביניהם את הילדים היהודים.

⁷ בלקו"ש ח"ג/940, מבאר בזה מה שהקרבת הראשון והאחרון שהוקרבו בכל יום נקראים "תמיד", והרי אינו מוקרב תמיד בכל שעה? (אלא רק בכל יום ולכן היה נכון לקרוא לו "קבוע")? ומבאר באופן נפלא שהקרבת שמוקרב ראשון ואחרון הוא קיים תמיד משום שמשפיע על כל היום. [כך אומרים פסיכולוגים, שחשוב במיוחד ליצור אווירה טובה ולהאיר פנים לילד בשעת הקימה מהמיטה בבוקר וכן בשעת ההליכה לישון בלילה...].

במוחו של אחד הפעילים עלה רעיון. הוא ביקש לכנס את הילדים באולם, ואז התחיל לומר במנגינה איטית ושקטה: "שמע ישראל ה' אלקנו ה' אחד". בתוך רגע, הילדים היהודים זעו ממקומם ונצמדו אליו בכוח. זה הזכיר להם את אבא ואימא, שהיו קוראים איתם את השמע לפני ההליכה לישון.